

РЕГУЛЮВАННЯ ПОВЕДЖЕННЯ ІЗ ВІДХОДАМИ БУДІВНИЦТВА І ЗНЕСЕННЯ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Аналітичний огляд. Частина 1

Дана публікація стала можливою завдяки щедрій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Програми «Права людини в дії», яка виконується Українською Гельсінською спілкою з прав людини.

Погляди та інтерпретації, представлені у цій публікації, не обов'язково відображають погляди USAID, Уряду США. Відповідальність за вміст публікації несуть виключно автори та ЕПЛ.

У світі, USAID є однією з провідних установ у сфері розвитку, яка виконує роль каталізатора цих процесів та допомагає досягати позитивних результатів. Діяльність USAID є проявом доброчинності американського народу, а також підтримує просування країн-отримувачів допомоги до самостійності та стійкості та сприяє забезпеченню національної безпеки та економічного добробуту США. Партнерські стосунки з Україною USAID підтримує з 1992 року; за цей час, загальна вартість допомоги, наданої Україні з боку Агентства, склала понад 3 млрд. доларів США. До поточних стратегічних пріоритетів діяльності USAID в Україні належать зміцнення демократії та механізмів досконалого врядування, сприяння економічному розвитку та енергетичній безпеці, вдосконалення систем охорони здоров'я та пом'якшення наслідків конфлікту у східних регіонах. Для того, щоб отримати додаткову інформацію про діяльність USAID, просимо Вас звертатися до Відділу зв'язків з громадськістю Місії USAID в Україні за тел. (+38 044) 521-57-53. Також пропонуємо завітати на наш вебсайт: <http://www.usaid.gov/ukraine>, або на сторінку у Фейсбук: <https://www.facebook.com/USAIDUkraine>.

Регулювання поводження із відходами будівництва і знесення у Великій Британії

Аналітичний огляд. Частина 1

Анотація. Війна в Україні спричиняє великі інфраструктурні руйнування і відповідно постає питання належної утилізації відходів руйнування. Дослідження нормативно-правової бази і стандартів утилізації відходів руйнування у Великій Британії створюють основу для адвокатування розробки відповідного нормативного регулювання в Україні. Дослідження нормативно-правової бази і стандартів утилізації відходів руйнування у Великій Британії можуть створити основу для адвокатування розробки відповідного нормативного регулювання в Україні.

Незважаючи на продовження воєнних дій в Україні, водночас в багатьох регіонах вже ведуться роботи з відбудови, а британські стандарти до поводження із відходами будівництва можуть виступати прикладом застосування екологічних підходів та принципів сталого розвитку на практиці, що дуже актуально для України зараз.

Останні дані, опубліковані урядом Великої Британії, свідчать про те, що [обсяг відходів будівництва і знесення у Великобританії становить близько 120 мільйонів тонн щорічно](#), включаючи 13 мільйонів тонн невикористаного будівельного матеріалу.

В Україні, до слова, за [данymi Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів](#), за рік під час ведення бойових дій в Україні виникає близько 10-12 млн тонн відходів. Вони утворюються у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, і це можна порівняти з кількістю твердих побутових відходів, що в середньому утворюються в країні за рік.

Введення в дію нового законодавства, запровадження нових технологій та практик у сфері переробки та повторного використання відходів, а також збільшення тиску громадськості – все це сприяє змінам у сфері управління відходами. Відповідальність за мінімізацію будівельних відходів та відходів знесення у Великій Британії лежить на замовниках, підрядниках, постачальниках та проєктувальниках (архітекторів/інженерах). У цьому документі аналізуються заходи та нормативно-правові акти щодо поводження із відходами будівництва та знесення у Великій Британії.

Викладення основного матеріалу. У Великій Британії в галузі демонтажу та знесення існує багато регуляторних та технологічних актів, які відповідають стандартам Єврейського Союзу та якими запроваджуються прогресивні інструменти і механізми. Метою цих інструментів є сприяння впровадженню практик сталого управління відходами в цій галузі.

1. [Правила знесення BS 6187 від 2011 року](#)

Цей британський стандарт стосується процесу демонтажу від його початку (через планування) до етапу безпосередньо виконання робіт. Стандарт BS 6187:1982 був оновлений у 2011 році, і ця версія суттєво удосконалена з урахуванням досягнень технологій та обладнання, які доступні для галузі демонтажу. Зокрема, у оновленій версії згаданого стандарту враховано законодавчі акти з охорони праці та довкілля, такі як [Положення про конструкції та управління \(CDM\) від 2007](#), [Положення про будівництво \(здоров'я, безпека та благополуччя\) від 1996](#) та [Закон про захист навколишнього середовища від 1990 року](#).

Даний стандарт є актом загальної дії і поширюється на всіх суб'єктів, включаючи замовників, що беруть участь у проєктах демонтажу (включаючи частковий демонтаж). Цей стандарт наголошує на відповідальності суб'єктів такої діяльності починаючи з етапу створення загального плану демонтажу до завершення здійснення такої діяльності. Стандарт забезпечує безпеку як для тих, хто займається процесом демонтажу, так і для тих членів громадськості, які можуть бути піддані впливу від дій із демонтажу.

Крайня редакція BS 6187 була розширена для охоплення цим стандартом етапів розробки та управління проєктами, попередньої оцінки майданчиків, попередньої оцінки ризиків, вимог захисту довкілля та збереження фасадів. Розглядаються у цьому стандарті різні техніки деконструкції, включаючи дії із переробки та вторинного використання відходів будівництва та знесення. Цей стандарт регулює питання охорони здоров'я тих, хто займається процесом демонтажу, а також членів громадськості, які можуть бути піддані впливу від виконання демонтажу.

2. Рекомендації Виконавчого органу з питань здоров'я та техніки безпеки «Здоров'я та безпека при роботі з демонтажу»

Виконавчий орган з питань охорони здоров'я та техніки безпеки (HSE) створив рекомендації щодо охорони здоров'я та безпеки при роботі в будівництві. Цей документ, який наразі має робочу назву "Здоров'я та безпека при роботі з демонтажу", призначений для допомоги всім учасникам процесу демонтажу (від замовника і дизайнера до підрядників та окремих робітників) визначити основні причини нещасних випадків та захворювань, а також, пояснити, як усунути небезпеки та контролювати ризики для здоров'я людей і довкілля.

Ці рекомендації були розроблені разом з іншими відповідними нормативами та рекомендаціями для покращення діяльності в галузі демонтажу та деконструкції.

Ці рекомендації включають приписи стандартів BS6197-2011, Положення про конструкції та управління 2007 року (CDM) та ряд інших законів і рекомендацій, зокрема:

1. Закон про охорону праці від 1974 року.
2. Положення про управління охороною здоров'я та безпекою на роботі від 1999 року.
3. Положення про конструкції та управління від 2007 року.
4. Положення про будівництво (безпеку та благополуччя) від 1996 року.
5. Положення про надання та використання робочого обладнання від 1998 року.
6. Положення про регулювання речовин, небезпечних для здоров'я від 1999 року.
7. Положення про контроль азбесту на роботі від 1987 року.
8. Стандарт NSG 213 Вступ до основ азбесту.
9. Посібник HSG 210 Завдання по азбесту.
10. Стандарт HSG 189/2 Робота з азбестовим цементом.
11. Стандарт HSG 189/1 Контрольовані техніки розбирання азбесту для робіт, що вимагають ліцензії.
12. Стандарт L28 Робота з ізоляцією з азбесту, азбестовим покриттям та азбестовою ізоляційною дошкою.

Дані рекомендації включають різні розділи, які включають такі аспекти, як:

1. Роль та відповідальність замовника, дизайнера, планувальника, головного підрядника, наглядача на майданчику та підрядників.
2. Підготовка до робіт з демонтажу, включаючи збір інформації, період тендера та планування робіт на майданчику.

3. Безпека робіт, включаючи безпечні системи роботи та нагляд за дотриманням правил техніки безпеки, дотриманням безпечних умов на майданчику виконання робіт.
4. Процеси та техніки, включаючи попередні дії, віддалений демонтаж, контрольований обвал, розбирання та частковий демонтаж.
5. Здоров'я та ризику.
6. Навчання та компетентність.

Згідно із згаданими рекомендаціями, здоров'я та безпека є найважливішими у будь-якій будівельній діяльності, особливо в секторі знесення. Пріоритетом виступає забезпечення застосування нових технологій, які допомагають працівникам проводити знесення дистанційно, що сприятиме мінімізації впливу на здоров'я та безпеку працівників. Зокрема, це дозволить ефективно застосовувати методи деконструкції, що дозволяють вибірково вилучати відходи демонтажу для повторного використання.

За цими рекомендаціями, уповноважені у цій сфері органи включають Агентство з навколишнього середовища, основним завданням якого є забезпечення захисту у довкілля в ході здійснення діяльності із демонтажу і знесення.

3. Екологічно-фіскальні механізми

У Британії існують численні екологічні механізми, які спрямовані на зменшення кількості відходів, що утворюються в ході будівництва і знесення.

Серед екологічно-фіскальних механізмів, можна згадати «податок на сміття». Цей податок був введений ще 1 жовтня 1996 року. Для діяльності із будівництва і знесення такий податок слугує стимулом для здійснення заходів із повторного використання відходів, що утворюються в ході такої діяльності, зменшення кількості відходів в цілому.

Принцип сплати цього податку полягає у тому, що суб'єкт господарювання платить відповідну суму, що пропорційна вазі сміття, вивезеного ним на сміттєзвалище, у бюджет держави.

Варто зазначити, що у Великій Британії існують чітко визначені ставки цього податку. Наприклад, стандартна ставка складала, станом на квітень 2020 року, 94.15 фунтів стерлінгів за тонну нешкідливих відходів.

Звільнення від сплати цього податку передбачено для відходів днопоглиблення, мінеральних відходів шахт і кар'єрів, а також відходів, що утворюються від діяльності з очищення забруднених ділянок. Винятки також стосуються відходів, які згодом використовуються в ході рекультивації звалищ або заповнення колишніх кар'єрів.

Це забезпечує стимул для зменшення кількості відходів, які відправляються на сміттєзвалища, і збільшення частки відходів, управління якими здійснюється на вищих рівнях ієрархії поводження з відходами.

Ще одним екологічно-фіскальним механізмом є збір за використання мінеральних ресурсів, який був введений у 2000 році Міністерством фінансів для підвищення рівня використання вторинних та перероблених матеріалів з низького до високого.

Наразі вартість збору становить близько £2.00 за тонну для первинних матеріалів. Вторинні та перероблені матеріали не підлягають оподаткуванню, що сприяє розвитку ринку перероблених товарів та матеріалів.

4. Стратегія управління відходами від 2007 року

Ця стратегія описує бачення британського уряду щодо кращого управління відходами та ресурсами. Вона визначає зміни, необхідні для досягнення більш стійкого розвитку. Стратегія підкреслює, що проблема великої кількості відходів повинна бути вирішена шляхом розриву зв'язку між економічним зростанням та збільшенням кількості відходів. Основна теза цієї стратегії: "де виникають відходи, ми повинні все більше використовувати їх справедливо - через переробку, компостування або використання як палива". Стратегія визнає потребу розвивати нові і міцні ринки для перероблених матеріалів. Пропонована стратегією програма дій сприяє зростанню показників переробки, допомагає розвивати ринки та використання вторинних матеріалів, сприяє інтегрованому підходу до використання ресурсів. Стратегія визначає будівельну індустрію як пріоритетний сектор реформування, головню - через обсяг утворюваних відходів та кількість ресурсів, що використовуються.

5. Стратегія для сталого будівництва

"Стратегія для сталого будівництва" - це спільна ініціатива представників промисловості та уряду, спрямована на досягнення переваг як для будівельної галузі, так і для широкої економіки. У тексті цієї стратегії є розділ, присвячений відходам, з загальною метою зменшення відходів від будівництва, демонтажу та викопувальних робіт, відправлених на сміттєзвалище. У рамках цієї стратегії Національна федерація демонтажних компаній зобов'язалася встановити ціль щодо відмови від вивезення на сміттєзвалище відходів від демонтажу.

6. Плани управління відходами на будівельних майданчиках

Плани управління відходами на будівельних майданчиках (Site Waste Management Plans, SWMPs) є юридичною вимогою для проєктів (вартість яких перевищує £300,000) з будівництва, демонтажу та реконструкції в Англії. Вказані плани стосуються проєктів, початих у період з квітня 2008 року. Однією із цілей цих планів, відповідно до рекомендацій, наданих Міністерством навколишнього середовища, продовольства та сільського розвитку, є "покращенні ефективності використання матеріалів, шляхом сприяння екологічному використанню будівельних матеріалів і запровадженню методів, що дозволять мінімізувати кількість відходів, що утворюються, сприяють повторному використанню, переробці відходів будівництва, демонтажу та деконструкції".

Впровадження SWMPs сприяє впровадженню практики мінімізації відходів та належного управління ними, а його використання на майданчику може генерувати як екологічні, так і фінансові заощадження протягом діяльності з будівництва, демонтажу та деконструкції. Дані плани, зокрема, передбачають ведення чіткого і детального обліку відходів, що утворюються в ході здійснення такої діяльності (речовин і компонентів, що входять до складу утворених відходів), ведення обліку і документування заходів, вжитих в цілях переробки і повторного використання таких відходів.

7. Стандарт для сталого житла

Стандарт для сталого житла (Code for Sustainable Homes, CSH) застосовується в Англії, Уельсі та Північній Ірландії, але не застосовується в Шотландії. Він вимагає, щоб Плани управління відходами на будівельних майданчиках (SWMPs) передбачали ціль, що полягає у повторному використанні відходів. Мінімізація будівельних відходів оцінюється згідно двох кредитів як частина загальної системи оцінювання безпечності об'єкта. Вимоги передбачають підтвердження зобов'язання зменшити будівельні відходи та мінімізувати кількість відходів, що вивозяться на сміттєзвалища. Для виявлення відповідності діяльності цим стандартам потрібно заповнити два контрольні

листи (так звані «checklists 2b, 2c») з технічного керівництва CSH. Згідно із даним стандартом, попередні аудити до демонтажу від [BRE](#) можуть виступати достатнім доказом того, що суб'єктом господарювання здійснюються достатні заходи зі зменшення кількості відходів будівництва та знесення на майданчику, максимальна кількість відходів підлягає переробці або повторному використанню (наприклад, на цьому ж майданчику), а не вивозиться на сміттєзвалище.

Висновки. Законодавчі та фіскальні заходи є основними механізмами для зменшення кількості будівельних відходів та відходів демонтажу, знесення у Великобританії, які прямо пов'язані зі зростанням податку на сміття, збільшенням вартості утилізації відходів та вимогами відповідності затвердженим на державному рівні стандартам. Реалізація ідей та принципів щодо мінімізації будівельних відходів, відходів будівництва та знесення неможлива без комплексної зміни підходу до здійснення відповідних робіт. Новий підхід, який намагається впровадити Велика Британія, полягає у врахуванні необхідності зменшення відходів будівництва чи знесення ще на етапі планування. На цьому ж етапі пропонується розробляти стратегії з переробки і повторного використання матеріалів, утворених в ході планованої діяльності. Запорукою успішного нормативно-правового регулювання належного управління відходами будівництва і знесення, забезпечення безпеки для людини і довкілля є інтеграція цих питань у різні галузеві підзаконні акти, плани та стратегії різних рівнів. Важливо, що існуюче законодавство Великої Британії у сфері поводження із відходами будівництва і знесення базується на основних директивах ЄС, тому у цій частині законодавства Великій Британії прослідковується чіткий європейський підхід до регулювання цього питання.

Враховуючи викладене вище, Україна має переймати наявні напрацювання Великої Британії у досліджуваній сфері, аби ефективно здійснювати управління такими відходами. Для цього, варто, в першу чергу, інкорпорувати питання сталого управління відходами у галузеві підзаконні нормативно-правові акти, а також, у стратегії і плани різних рівнів. Використовуючи британський досвід, варто активніше запроваджувати стандарти поводження з відходами, затверджені на рівні ЄС. Це не лише дозволить підвищити показники ефективності поводження з такими відходами, а й сприятиме європейському поступу України.